

INWAZYJNE GATUNKI OBCE NA TERENACH RODZINNYCH OGRODÓW DZIAŁKOWYCH

OPRACOWANIE OZ PZD W BYDGOSZCZY

Rdestowiec japoński

Niecierpek gruczołowy

INWAZYJNY GATUNEK OBCE: sumak ośtowiec

(*Rhus typhina*)

Podobnie jak sumak, ośtowiec tworzy gęste, ciemnoczerwone kwiatostany.

Wysoki krzew lub małe, włókniste drzewo, które tworzy ozdobne kwiatostany. Liście jesienią przekształcają się na czerwono. Roślina dwupienna, rozmnaża się przede wszystkim wegetatywnie poprzez liczne odrosty korzeniowe. Preferuje miejsca nasłonecznione oraz gleby suche, ubogie. Jest wytrzymała na zanieczyszczenie powietrza, suszę oraz mroz. Tworząc zwarte kępy ogranicza rozwój rodzimych gatunków. Roślina trudna do usunięcia.

Zastosowanie

Gatunek często stosowany w zieleni miejskiej, ogrodach przydomowych, do obsadzania i umiarkowania skarp oraz nasypów, także do rekultywacji terenów zdegradowanych.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali regionalnej, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. Może stanowić szczególne zagrożenie dla roślinności nadrzecznej, w tym dla asów w dolinach rzek (jęgów). W Polsce występuje mała liczba stanowisk. Roślina rośnie m.in. w Wigierskim Parku Narodowym.

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- sadzenie roślin na regularnie koszonych trawnikach, wtedy odrosty są systematycznie usuwane,
- wycinanie lub wykopywanie młodych roślin na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy (pozostawienie nawet drobnych fragmentów może spowodować pojawienie się nowych roślin),
- użycie usuniętych roślin poprzez spalanie lub kompostowanie w zamkniętym pojemniku (ponieważ może się ona rozmnożyć z fragmentów wyrzucanych pedów),
- usunięcie rośliny, najlepiej wraz z kosiadzą (ponieważ tworzy odrosty korzeniowe) po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy słaować gatunku

- w pobliżu lasów i cieków wodnych,
- w cennym krajobrazie
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

inwazyjne gatunki obce w środowisku przyrodniczym mogą wyrządzić wiele szkód

Inwazyjny gatunek obcy to gatunek obcego pochodzenia, którego wprowadzenie do środowiska przyrodniczego lub jego rozprzestrzenianie się zagraża różnorodności biologicznej. Rośliny należące do inwazyjnych gatunków obcych charakteryzują się intensywnym tempem rozmnażania i rozprzestrzeniania się na znaczną odległość w relatywnie krótkim czasie.

Rośliny inwazyjnych gatunków obcych negatywnie wpływają na środowisko przyrodnicze, m.in. poprzez przeobrażanie siedlisk przyrodniczych, wypieranie gatunków rodzimych na skutek konkurencji lub ograniczenia bazy pokarmowej. Gatunki te powodują również szkody gospodarcze, a niektóre z nich mogą stanowić nawet zagrożenie dla zdrowia człowieka.

W Polsce rośliny gatunków obcych można podzielić na cztery kategorie inwazyjności:

- gatunki potencjalnie inwazyjne, które obecnie zajmują niewielki areal lub mają niewielką liczbę stanowisk w kraju albo w poszczególnych regionach;
- gatunki, które już ujęły właściwości inwazyjne w niektórych regionach, zwiększając zajmowany areal bądź liczbę stanowisk lub cechując się dużym potencjałem inwazyjnym znanym z innych krajów;
- gatunki, które występują licznie na niewielu stanowiskach lub w rozproszeniu, na wielu stanowiskach, wprowadzając małą liczbę osobników, lecz o znaczącym zagrożeniu ekologicznym, ekonomicznym lub społecznym;
- gatunki, których występowanie na obszarze Polski ma bardzo istotne znaczenie – znana jest zarówno duża liczba ich stanowisk, jak i duża liczebność osobników w grupie; większość nadal zwiększa liczbę stanowisk lub zajmowany obszar.

Problem związany z rozprzestrzenianiem się roślin gatunków obcych jest na tyle istotny, że zostały podjęte działania zarówno w poszczególnych krajach, jak i w ramach współpracy międzynarodowej, zmierzające do ograniczenia tego zjawiska. Wyniki badań wskazują, że jednym z głównych źródeł rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków roślin na świecie jest ogrodnictwo.

Z tego powodu Rada Europy wraz z Europejską i Śródziemnomorską Organizacją Ochrony Roślin opracowała europejski Kodeks postępowania w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych, a także zalecała opracowanie krajowych kodeksów. W związku z tym niejednokrotnie również w Polsce opracowano **Kodeks dobrych praktyk w ogrodnictwie**.

Poznanie, zaakceptowanie i stosowanie zasad proponowanych w Kodeksie może przyczynić się do ograniczenia lub wręcz zatrzymania procesu rozprzestrzeniania się obcych gatunków roślin o charakterze inwazyjnym.

kdpo.gdos.gov.pl

INWAZYJNY GATUNEK OBCY: jesion pensylwański

(*Fraxinus pennsylvanica*)

Pochodzenie: Ameryka Północna

Kategoria inwazyjności: III

Szybko rosnące drzewo. Jesienią liście przebarwiają się na żółto. Rozmnaża się przede wszystkim za pomocą licznych nasion. Nasiona przenoszone są na znaczne odległości przez wiatr, wodę, ptaki i drobne ssaki. Drzewo preferuje miejsca nasłonecznione. Ma małe wymagania glebowe i jest wytrzymałe na zanieczyszczenia powietrza, suszę oraz mroz. Przystosowane do wzrostu na terenach okresowo zalewanych w dolinach rzek. Ogranicza rozwój roślin rodzimych poprzez tworzenie zwartych kęp oraz wydzielanie do gleby związków toksycznych (allelopatycznych) dla innych roślin.

Zastosowanie

Ozdobne drzewo przydrożne i przyuliczne, stosowane w celu rekultywacji terenów oraz dawniej w leśnictwie. Wykazuje odporność na *Chalara fraxinea* - patogen porażający inne gatunki jesionów.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali kraju, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. Występuje zarówno na terenach przekształconych, np. nieużytkach, zrębach leśnych, jak i w siedliskach przyrodniczych. Stanowi szczególne zagrożenie dla roślinności nadrzecznej, jak również nadmorskiej, torfowisk i cennych zbiorowisk leśnych, np. ciepłolubnych buczyn. W wielu regionach kraju występuje duża liczba stanowisk. Stwierdzono go m.in. w lasach na Wyżynie Śląskiej i Krakowsko-Wieluńskiej, w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego, Puszczy Białowieskiej oraz w lasach łęgowych doliny Odry m.in. na Dolnym Śląsku.

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- wycinanie lub wykopywanie młodych roślin na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy,
- usunięcie drzewa, najlepiej wraz z karpiną (ponieważ tworzy odrosty korzeniowe) po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu lasów, wydmy, torfowisk i cieków wodnych,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

INWAZYJNY GATUNEK OBCY: rdest wielokłosowy

(*Polygonum polystachyum*)

Pochodzenie: Azja Środkowa

Kategoria inwazyjności: II

Bylina o białych kwiatach. Rozmnaża się przede wszystkim wegetatywnie za pomocą podziemnych pędów (klączy) i fragmentów ukorzeniających się nadziemnych pędów. Fragmenty pędów mogą być przenoszone na znaczne odległości z wodą, np. podczas powodzi lub przebudowy koryta rzeki, albo z ziemią np. przewożoną z terenu budowy. Tworzy zwarte łany, przez co ogranicza wzrost rodzimych roślin, przyczynia się do erozji brzegów rzecznych oraz prowadzi do zmian w ekosystemie. Gatunek trudny do usunięcia.

Zastosowanie

Roślina ozdobna rzadko spotykana w uprawie.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali regionalnej, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. W przyrodzie stanowi zagrożenie dla zbiorowisk nadrzecznych, w tym szczególnie w ich górnym biegu. Może rozprzestrzeniać się również na innych terenach wilgotnych. Zajmuje przeważnie siedliska przekształcone przez człowieka. Obecnie gatunek odnotowany tylko na kilku stanowiskach w Polsce - w okolicach Barlinka, Brennej i Skawiny oraz w Zawoi, a także na terenie Sudetów.

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- wykopywanie młodych roślin z obszarów sąsiadujących z miejscem uprawy, bądź w ostateczności koszenie i chemiczne zwalczanie rośliny na terenach, w których dopuszczalne jest stosowanie herbicydów,
- utylizację usuniętych roślin poprzez spalenie lub kompostowanie w zamkniętym pojemniku (ponieważ może ona odrastać nawet z drobnych fragmentów wyrzuconych pędów),
- usunięcie rośliny po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu cieków wodnych,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

INWAZYJNY GATUNEK OBCY: róża pomarszczona

(*Rosa rugosa*)

Pochodzenie: Azja Wschodnia

Kategoria inwazyjności: IV

Krzew o wyprostowanych, pokrytych kolcami pędach i intensywnie pachnących kwiatach. Rozmnaża się przede wszystkim za pomocą podziemnych pędów (rozłogów), jak również za pomocą nasion znajdujących się w mięsistych owocach. Nasiona rozprzestrzeniane są przez wodę oraz ptaki. Roślina preferuje miejsca nasłonecznione oraz gleby piaszczyste, świeże lub suche. Wytrzymała na zanieczyszczenia powietrza, zasolenie, suszę oraz mróz. Róża pomarszczona tworzy zwarte kępy, które silnie zacieniają podłoże i ograniczają rozwój rodzimej roślinności. Może krzyżować się z rodzimymi gatunkami róż. Gatunek trudny do usunięcia.

Zastosowanie

Gatunek pionierski stosowany w miastach, jako ozdobny krzew przydrożny i przyuliczny, do obsadzania i umacniania skarp oraz nasypów, do rekultywacji terenów zdegradowanych. Krzew owocowy, wykorzystywany w przemyśle farmaceutycznym i spożywczym (przetwory z płatków i owoców).

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali kraju, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. Stanowi szczególne zagrożenie dla wydym i solnisk nadmorskich oraz wydym śródlądowych i muraw kserotermicznych. Duża liczba stanowisk rośliny występuje w wielu regionach kraju. Rośnie m.in. w Słowińskim Parku Narodowym, rezerwacie przyrody Mewia Łacha oraz obszarach Natura 2000 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana, Zatoka Pucka i Półwysep Helski, a także w Wigierskim Parku Narodowym.

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- sadzenie roślin na regularnie koszonych trawnikach, wtedy odrosty są systematycznie usuwane,
- wykopywanie młodych roślin na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy (pozostawienie nawet fragmentów korzeni może spowodować pojawienie się nowych odrostów), a w ostateczności chemiczne zwalczanie rośliny na terenach, w których dopuszczalne jest stosowanie herbicydów,
- utylizację usuniętych roślin poprzez spalanie lub kompostowanie w zamkniętym pojemniku (ponieważ może się ona rozmnożyć z fragmentów wyrzuconych pędów),
- usunięcie rośliny, najlepiej wraz z korzeniami (ponieważ tworzy odrosty korzeniowe) po zakończeniu uprawy.

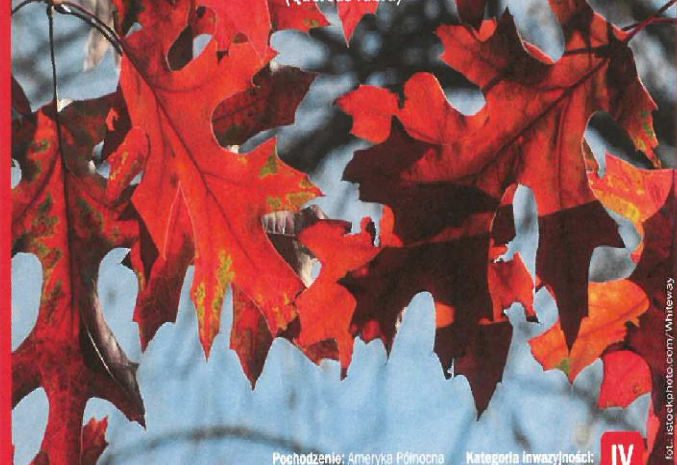
Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu wydym, lasów i cieków wodnych,
- przynajmniej 50 km od wybrzeża,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

INWAZYJNY GATUNEK OBCY:

dąb czerwony

(*Quercus rubra*)

Pochodzenie: Ameryka Północna

Kategoria inwazyjności: IV

Szybko rosnące drzewo. Jesienią liście przebarwiają się na czerwono. Rozmnaża się za pomocą nasion. Owoce - żołędzie stanowią pożywienie dla zwierząt, które przyczyniają się do ich rozprzestrzeniania na znaczne odległości. W porównaniu do rodzimych dębów rośnie szybciej i owocuje w młodszy wiek, lepiej znosi zacienienie. Preferuje gleby piaszczyste, świeże lub suche. Drzewo jest wytrzymałe na zanieczyszczenia powietrza, suszę oraz mróz. Gatunek łatwo dziczeje. Ogranicza rozwój roślin rodzimych przez zacienianie podłoża oraz wytwarzanie przez liście i korzenie związków toksycznych (allelopatycznych) dla innych roślin. Dodatkowo opadłe liście tworzą warstwę wolno rozkładającą się ściółki, która powoduje zakwaszenie gleby. Siedlisko przyrodnicze przekształcone w wyniku rozwoju zbiorowisk z dominacją dębu czerwonego ma zmieniony skład gatunkowy roślin, grzybów oraz owadów.

Zastosowanie

Ozdobne drzewo uliczne i przydrożne, stosowane w zieleni miejskiej, leśnictwie, a także do rekultywacji terenów zdegradowanych.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali kraju, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. Występuje często w lasach oraz na nieużytkach. Szczególne zagrożenie stanowi dla cennych zbiorowisk leśnych, np. ciepłolubnych dąbrów i buczyn. Ponadto wkracza do muraw i zarośli kserotermicznych, muraw napiaskowych, wydym śródlądowych oraz zbiorowisk naskalnych. Duża liczba stanowisk drzewa występuje w wielu regionach kraju. W parkach narodowych i parkach krajobrazowych jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych gatunków obcych (występuje w ok. 90% parków w Polsce).

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- regularne wyrywanie, wycinanie lub wykopywanie młodych roślin na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy,
- usunięcie rośliny po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu lasów, wydym i cieków wodnych,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

Wysokie, cierniste drzewo o ażurowej koronie. Rozmnaża się przede wszystkim poprzez odrosty korzeniowe i pniowe, jak również za pomocą nasion, które długo zachowują żywotność. Nasiona są rozprzestrzeniane przez wiatr, wodę lub w transportowanej ziemi. Drzewo preferuje miejsca nasłonecznione oraz gleby piaszczyste, świeże lub suche. Może rosnąć na podłożach ubogich, ponieważ żyje w symbiozie z bakteriami wiążącymi azot atmosferyczny. Jest wytrzymałe na zanieczyszczenia powietrza, zasolenie, suszę, a nawet pożary. Ogranicza rozwój rodzimych roślin poprzez tworzenie zwartych kęp oraz wydzielanie do gleby związków toksycznych (allelopatycznych) dla innych roślin. Zmienia skład chemiczny gleby, co ogranicza rozwój roślin przystosowanych do wzrostu na glebach o niewielkiej zawartości azotu.

Zastosowanie

Gatunek pionierski stosowany w miastach, jako drzewo przyuliczne, do obsadzania i umacniania skarp, nasypów oraz do rekultywacji terenów zdegradowanych. Wykorzystywany także w gospodarce leśnej. Gatunek miododajny.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali kraju, stopniowo zajmuje nowe stanowiska. Występuje często m.in. w lasach na zrębach, na nieużytkach, wzdłuż torów kolejowych i dróg. Stanowi szczególne zagrożenie dla muraw i zarośli kserotermicznych, muraw napiaskowych, wydym śródlądowych, wrzosowisk oraz zbiorowisk naskalnych i nadrzecznych, jak również dla cennych zbiorowisk leśnych, np. ciepłolubnych dąbrów i grądów środkowoeuropejskich. Duża liczba stanowisk rośliny występuje w wielu regionach kraju. W parkach narodowych i parkach krajobrazowych jest najbardziej rozpowszechnionym gatunkiem obcym (występuje w ok. 94% parków w Polsce).

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- regularne koszenie, wrywanie lub wykopywanie młodych roślin na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy (pozostawienie nawet fragmentów korzeni może spowodować pojawienie się nowych roślin, a wycinanie drzew – rozwój licznych odrostów), a w ostateczności chemiczne zwalczanie rośliny na terenach, w których dopuszczalne jest stosowanie herbicydów,
- utylizację usuniętych korzeni poprzez spalanie lub kompostowanie w zamkniętym pojemniku (ponieważ może się ona rozmnożyć z fragmentów wyrzuconych pędów),
- usunięcie rośliny, najlepiej wraz z karpiną (ponieważ tworzy odrosty korzeniowe) po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu lasów, wydym i cieków wodnych,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.

Wysoka bylina o żółtych kwiatach. Rozmnaża się przede wszystkim wegetatywnie za pomocą podziemnych pędów (kłączy), bulw oraz fragmentów korzeni, ale również nasion. Roślina mało wymagająca, odporna na wysokie temperatury, suszę oraz mróz. Rozprzestrzenia się w dolinach rzecznych, a proces ten przyspieszają powodzie. Tworzy zwarte, wysokie łany (nawet do 3 m) oraz wydziela do gleby związki toksyczne (allelopatyczne) dla innych roślin. W ten sposób silnie ogranicza rozwój rodzimych roślin oraz hamuje naturalną sukcesję roślinności. W przypadku uprawy trudna do usunięcia po jej zakończeniu.

Zastosowanie

Roślina ozdobna, miododajna, o jadalnych podziemnych bulwach. Stosowana również jako roślina energetyczna oraz pasza dla zwierząt.

Inwazyjność w Polsce

Gatunek inwazyjny w skali kraju, utrzymuje się na dotychczasowych stanowiskach. Występuje na nieużytkach oraz przy szlakach komunikacyjnych. Stanowi zagrożenie szczególnie dla roślinności nad brzegami rzek i jezior (m.in. dla ziołorośli). Duża liczba stanowisk w wielu regionach kraju, m.in. w dolinie Odry i Nysy Łużyckiej oraz Biebrzy. W górach spotykana tylko w najniższych położeniach.

Zalecenia

Rezygnacja z uprawy lub minimalizowanie ryzyka rozprzestrzeniania się rośliny poza miejsce uprawy poprzez:

- dwukrotne koszenie roślin w sezonie wegetacyjnym (przed zawiązaniem owoców) lub stosowanie zabiegów agrotechnicznych (mulczowanie i frezowanie) na obszarach sąsiadujących z miejscem uprawy,
- ścinanie kwiatostanów po przekwitnięciu,
- utylizację usuniętych roślin poprzez spalanie lub kompostowanie w zamkniętym pojemniku (ponieważ może odrastać z wyrzuconych fragmentów),
- usunięcie rośliny po zakończeniu uprawy.

Obszary, na których nie należy stosować gatunku

- w pobliżu lasów, cieków i zbiorników wodnych,
- w otwartym krajobrazie,
- na obszarach chronionych i w ich otulinie.